

TURINYS

ELVYRA USAČIOVAITĖ. Senoji religija šaltiniuose ir kūryboje: duomenų tyrimai	8
GINTARO BERESNEVIČIAUS IDĖJOS IR JŲ SKLAIDA	
RASIUŠ MAKSELIS. Du žvilgsniai į Sovijaus mitą	26
TATJANA ALEKNIENĖ. Ieškant religijos apibrėžimo: Gintaro Beresnevičiaus <i>Religijotyros įvadas</i> ir Platono <i>Eutifronas</i>	47
KRISTINA MITALAITĖ. Keletas pamąstymų apie <i>homo religiosus</i> Gintaro Beresnevičiaus religijos fenomenologijoje	65
SAULIUS RUMŠAS OP. Stabų saulėtekis. Nuo medžiaginio religinio iki nematerialaus ir sekuliaraus stabo gimimo	79
NIJOLĖ LAURINKIENĖ. Gintaro Beresnevičiaus „Dausos“ – italų kalba	106
VLADAS BRAZIŪNAS. Gintaras naktų atviroje	112
MARIJUS ŠIDLAIŠKAS. Teksto malonumas (Gintaro Beresnevičiaus atvejis)	119
ARCHAJINIAI VAIZDINIAI, JŲ TRANSFORMACIJA PAPROČIUOSE, LITERATŪROJE, MUZIKOJE	
ALGIMANTAS MERKEVIČIUS. Ankstyvųjų baltų religija archeologiniais duomenimis	130
RIMANTAS BALSYS. Gaidys – lobių saugotojas	154
ELVYRA USAČIOVAITĖ. Lietuvių aukojimo ritualas linų vegetacijai skatinti	170
DAINIUS RAZAUSKAS. Stovintis vanduo – velnio	196
JONAS MARDOSA. Agrariniai Žolinės papročiai: regioniniai savitumai ir kaimynų įtaka	230
JŪRATĖ LANDSBERGYTĖ-BEČER. Baltiško sampratos formavimasis šiuolaikinės muzikos erdvėje	253
RIMA PALIJANSKAITĖ. Baltų dievybės ir mitologinės būtybės Vydūno dramose	268
RAIMONDAS KAZLAUSKAS. Jaunimo karinės draugijos	308
PRAEITIES TYRĖJAI IR VERTINTOJAI	
MARIUS ŠČAVINSKAS. Pagonybės gamtiškumo klausimas Viduramžių teologiniuose, kanonų teisės ir kituose poleminiuose raštuose	348
VIDA SAVONIAKAITĖ. <i>Tautos siela</i> Eduardo Volterio darbuose: akademiniai teoriniai saitai	372
MACIEJ RAK. <i>The Dictionary of Lithuanian Mythology</i> by Jan Karłowicz	394
IGNAS ŠLAJUS. Dievo vilkai: XVI–XVII a. Livonijos vilkolakių mįslė	421
Trumpai apie autorius	453
Asmenvardžių rodyklė	459

SENOJI RELIGIJA ŠALTINIUOSE IR KŪRYBOJE: DUOMENŲ TYRIMAI

Elvyra Usačiovaitė

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Šviesios atminties Gintaras Beresnevičius, Lietuvos mokslo premijos laureatas (2006), paliko ryškų pėdsaką Lietuvos moksle. Šiame straipsnyje aptariamos idėjos, jo išvystytos gilinantis į rašytinius šaltinius – senas kronikas ir kitus dokumentus. Ypač Beresnevičių dominusios juose užrašytos legendos apie baltų tautų (lietuvių ir prūsų) kilmę, t. y. istorijos pradžią. Paprastai į legendinio pobūdžio tautos pradžią kiti istorikai nekreipia dėmesio. Tačiau G. Beresnevičius, būdamas ne vien istorikas, bet ir religijotyrininkas, legendose ieškojo senosios religijos atspindžių. Tyrinėdamas Šventaragio, Gedimino, Videvučio ir Brutenio legendas, jis išvelgė senosios baltų religijos raidos momentus. Šiame straipsnyje pristatomas ir mažiau žinomas G. Beresnevičiaus atliktas lietuvių kilmės iš romėnų legendos nagrinėjimas, jo kreiptas dėmesys į istorinius faktus ieškant Palemono vardo Senovės pasaulyje.

Raktiniai žodžiai: Gintaras Beresnevičius, religijotyra, baltų mitologija, Palemonas, lietuvių kilmės iš romėnų teorija

Šio leidinio tikslas – dvejopas. Pirmiausia, pagerbti buvusį ilgametį Lietuvos kultūros tyrimų instituto vyriausiąjį mokslo darbuotoją, Lietuvos mokslo premijos laureatą Gintarą Beresnevičių (1961–2006) jo mokslinės veiklos proga. Knygoje publikuojama dalis medžiagos iš Gintaro Beresnevičiaus šešiasdešimtmečiui skirtos mokslinės konferencijos, vykusios 2021 m. spalio 21–22 dienomis. Antrasis šio tomo tikslas – analizuoti senovės baltų kultūrą: religiją ir archajinius vaizdinius, jų raišką lietuvių liaudies tradicijoje bei atspindžius profesionaliajame mene.

Taigi bent trumpai apibūdinsiu svarbiausius G. Beresnevičiaus mokslinius darbus. Kai kuriuos iš jų drauge su biografija esu apžvelgusi anksčiau, po Beresnevičiaus žūties¹.

¹ *Senovės baltų kultūra: Tai, kas išlieka*, Vilnius: Kronta, 2009, p. 9–20.